

בירורי הלכה וחקרי דינים בהלכות גיטין

אוצר הפוסקים

יו"ל ע"י מכון אוצר הפוסקים - דוא"ל: gitin@otzar-haposkim.org

גליון מס' 07 • י"ט שבט תשע"ו

הרב יגאל לרר

אב"ד ביה"ד הרבני פתח תקוה

**כתב "כו" במקום "כדו" בגט
ששלה הבעל לאשה מחו"ל לארץ.**

וכ"כ בתשו' מהרש"ם ח"ב סי' רא, דאם הגט פסול ואי אפשר למצוא את הבעל, והוא במקום עיגון, יכתוב הסופר גט אחר, ויחתמו העדים ויקבלו השליח ויגרש בו כיון שבתחילה עשאו שליח סתם להוליך גט שיהיה ראוי להתגרש, אף שאמר "הולך גט זה" מ"מ לא ביטל שליחות הראשון.

אלא שבתשו' בנין ציון, ח"א סי' קמב, אוסר לעשות כן. ובתשו' חבלים בנעימים, ח"ג אהע"ז סי' פא, הוכיח מתשו' נוספות במהרש"ם, שדעת המהרש"ם נובעת מגרסא מוטעית שהיתה למהרש"ם בתשו' הרשב"א, עיי"ש באריכות.

נמצא דכדי לכתוב גט חדש, בעינן דעת הבעל ומינוי מחודש של סופר ועדים ושליח ע"י הבעל.

ונחזור עתה, למש"כ לעיל דבמקום עיגון הגט כשר. ומקום עיגון, פשוטו כמשמעו כגון בנ"ד. ועוד י"ל, דהנה לפני מסירת הגט בביה"ד, כאשר היתה צריכה האשה לשלם עבור הוצאות שכר הסופר בארה"ב, הביעה האשה קושי גדול בהשגת הכסף לתשלום הנ"ל, עד כדי כך שהיתה מוכנה שלא לקבל את הגט, על אף שנים של המתנה לגט זה. א"כ, ברור לביה"ד שתשלום נוסף (אם אכן תידרש לשלם עבור גט נוסף בחו"ל) הוא בבחינת הבלתי אפשרי. ובתשו' פני יהושע, ח"ב סימן פ כתב, דהפסד ממון מקרי מקום עיגון ושעת הדחק. וע"ש בדרכי משה סי' קמב אות יא דגם ריחוק מקום וריחוק הדרך הוי דיעבד. ובפסקי מהרי"א סי' קצ"ז (עיין תרוה"ד סימן רכח) כתב, דכ"ש בענין הזה שיש טורח גדול להמציא גט אחר כמדומה לי שבתוס' פ"ק דעירובין גבי ספק דבריהם להקל, כתבו, דכל דבר שיש בו טורח לתקן חשיב כמו דיעבד.

וע"ע ב"ש אהע"ז סי' סב סק"ד, נחלת שבעה שו"ת סי' יב, יד מלאכי סימן קלב, ובשו"ת חבלים בנעימים ח"ג אהע"ז סימן פה סעי' ו', ז'.

ובמקום דלא החסיר, רק טעה באות, כגון דכתב למהך להסנסבא (שזהו בעצם ההיגוי האשכנזי למילה "להתנסבא") כתב בשו"ת עין יצחק, ח"ב אהע"ז סי' יב, וז"ל: "ובנ"ד נראה לי דגם לשיטת הר"ן דמחמיר שלא לסמוך על "הרי את

הנה מצאנו בענין גט שהשמיט הסופר את כל תיבת "להתנסבא", בשו"ת מהריב"ל, ח"ג סי' סט, דלהרשב"א (בשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' קמה) תינשא לכתחילה כיון שכתוב בגט "והרי את מותרת לכל אדם", ולהר"ן (בפרק המגרש) לא תינשא לכתחילה משום "דהרי את מותרת לכל אדם" משמע דלעולם תעמוד בהיתרה לכל אדם, ואסורה להינשא.

והגט פשוט, סימן קכו ס"ק צו, כתב, דמה שהחמיר הר"ן, היינו דוקא שלא במקום עיגון, אבל במקום עיגון הגט כשר.

וא"כ גם בנידון דידן שכתב "וכו" במקום "וכדו", לכאורה י"ל דבמקום עיגון כעין נידון דידן דזה כמה שנים שהבעל בחו"ל ולא הסכים לתת ג"פ לאשתו, וגם לא ידעו היכן נמצא, ועתה התרצה לתת גט, ומי יודע אם יהיה אפשר לסדר גט נוסף, הרי שיש מקום להכשיר את הגט כמבואר להלן.

וכבר פסק המחבר, אבהע"ז סימן קכב סעי' ב, באמר להם הבעל כתבו וחתמו ותנו לשליח שיוליך לה... ונמצא הגט פסול, אין כותבין גט אחר עד שימלכו בבעל. והוסיף הרמ"א שם "אבל נתן לשליח גט להוליכו, ונמצא פסול, פשיטא שאינם יכולים לכתוב אחר בלא רשות שלו (ב"י בשם תשובת הרשב"א) (וכן משמע מתשובת הרמב"ן סימן קמה).

ובכתור כהונה סוסי"א, אחר שהביא את דברי הרמ"א הנ"ל, הביא מתשו' הפני יהושע, אע"ז סימן ב, בגט שבא ממקום אחר ע"י שליח הבעל, ונכתב בטעות אבי האשה, והבעל הלך לדרכו, שהיה מצווה לסופר לכתוב גט אחר ללא ידיעת הבעל. והוסיף, דמאחר דהגאון בעל פנ"י נתפרסם בכל העולם, במקום עיגון יש לסמוך עליו.

ברכות לראש משביר עמוד התווך של אוצר הפוסקים
הנגיד המפורסם מענקי מחזיקי עולם התורה בדורנו
הר"ר עזריאל דוד לאנגער הי"ו

הבעל לא אמר במינוי לסופר את שמו המלא

הרב שמואל יהודה ליב לאנדעסמאן

אב"ד בית דין שע"י כולל הרבנים מונסי ניו יארק

כבוד הרב הגאון מוה"ר ר' אליהו ברוך וואלד שליט"א, רב בסאן פאולא במדינת בראזיל

בדבר הגט שהבעל, שהוא עם הארץ, לא הגיד להרב מסדר הגט שהוא לוי, ובשעה שמינה לסופר ועדים ענה אחר דברי הרב המסדר ואמר: אני ראובן בן שמעון ממנה אותך לכתוב גט עבורי וכו' ואותך לאותך לחתום גט עבורי וכו'. וגם כשהסופר אמר לעדים שהוא כותב הגט לשם המגרש והמגורשת הזכיר השמות כפי שמסר לו הבעל. ובעת כתיבת הגט קודם שהגיע הסופר למקום כתיבת שם הבעל נזכר פתאום קרוב הבעל, בר סמכא, שהיה נוכח שם, ואמר שידוע לו בבירות שהבעל הוא לוי ולא ישראל. ומחמת זה צוה הרב המסדר להסופר שיכתוב "הלוי", וכן עשה והמשיך בכתיבה, וניתן הגט. ושואל כ"ת אם יש חשש פסול בזה הגט מחמת שנכתב "הלוי" בלי מינוי מפורש מהבעל.

א הנה, לעד"נ שלכתחלה היה נכון שהבעל ימנה מחדש לסופר ועדים בהזכרת "הלוי" ויכתוב גט חדש, או על כל פנים למנות כנ"ל ולהמשיך בכתיבת הגט ממקום שעמד. והטעם, דאף שהסכמת רוב הפוסקים שכתבת "הלוי" בגט אינו מעכב כמו שכתוב בסי' קכ"ט ברמ"א סע' ז', ובט"ז שם ס"ק י"א, ובביאור הגר"א שם ס"ק ט"ז, וברוב מדינות הספרדים נהגו שלא להזכירו אפילו לכתחלה, ונמצא שאם היה הסופר גומר הגט כך היה כשר, מכל מקום בכתיבת "הלוי" בנידון דידן, שרצה הרב לצאת הדין גם לכתחלה, יש לדון דמגרע גרע, כי יש לומר שנחשב שינוי מציווי הבעל, שהרי הבעל צוה להם לכתוב גט "לשמי ראובן בן שמעון", שיש לפרש דיבורו לא רק בנוגע לדין לשמו ולשמה ולשם גירושין, דהיינו, למהות הגט שיהא בשבילו, אלא גם לכתבת הגט באופן זה בדוקא. וממילא, אם שינה אפילו מחלק מציווי, נחשב שלא נתמנה כלל מהבעל לכתוב ולחתום את הגט הזה.

ב אמנם, למעשה נראה שבדיעבד אין לחשוש לזה, כיון שלמעשה הבעל לא צוה להם לכתוב ולחתום באופן כזה בדוקא, שאז היה מקום לומר שמקפיד על זה, אלא אמר להם בסתם לכתוב ולחתום "לשמי ראובן בן שמעון", שהוא זה האיש באמת. ואם הם הוסיפו איזה דבר שמברר יותר מי הוא, וכגון כתיבת "הלוי", או שאר שמות וכינויים שיש לו, אין זה נחשב כשינוי מכוונת ציווי, דמהיכא תיתי לומר דאיכפת ליה בכתיבתו.

ג ואין לחוש דעם כל זה עדיין קיימת על כל פנים האפשרות דהבעל אכן נתכוין לזה, ושיש להחמיר באשת איש, דזה אינו; דמסתבר דבכל מקום דברי הממנה מתפרשים כפי הכוונה הפשוטה, ובמינוי גט מה שהיא הכוונה הפשוטה של דבריו זו מה שנתמנה

הסופר והעדים, דהיינו לכתוב ולחתום גט בשבילו כדי לגרש בו את אשתו. ולפי זה, אף אם באמת הקפיד בדעתו שיכתבו את הגט באופן כזה דוקא בלי כתיבת "הלוי", מכל מקום מאחר שאין כוונתו הפשוטה מתפרשת כך, נחשב זה לכל היותר דברים שבלב שאינו כלום כמו שכתוב בגמרא קידושין דף נ. ומאחר שכן, מה שהם עשו נכלל במינויו, ואם כן, עשו בדיק מה שנתמנו. וכן מבואר באגרות משה ח"ד סי' ק"ד, שדן באשה שידועה רק בשם "מימי" ושכן נקראת לכל דבר, ובגט נכתב רק שמה העריסה "מרים", וכתב שהגט פסול. אך נתן עצה שאם הסופר והעדים זוכרים איך שצוה להם הבעל לכתוב ולחתום הגט לאשתו, אף שהציווי היה בשם מרים, יכולים לכתוב גם שם מימי.

ד ועוד, דכל שכן הוא בנידון דידן שאין לחוש, שהרי הבעל הוא עם הארץ, והאמירה שלו היתה ממש חזרה על דברי הרב שאמר לו לומר כך וכך, שבדאי לא כוון באמירתו להקפיד ולשלול כתיבת מלים אחרים, כי הוא רוצה רק בגט שהוא כשר, ולא יותר.

ה ומה שכתוב ברמ"א סי' קכ"ב סע' ב' שאם נתן גט לשליח להוליכו לאשתו ונמצא פסול שאין יכולים לכתוב (ולשלוח) גט אחר בלי רשותו, ובב"ש שם סק"ח כתוב דזהו לא רק כשעשאו בפירוש שליח על גט זה, אלא אפילו כשעשאו שליח סתם ומסר הגט לידו, ואין אומרים שם גם כן שרצה בכתיבת ונתנית גט לאשתו בכל אופן שיתכשר, וממילא יוכלו לכתוב וליתנו מחדש; דשאני התם דעל ידי מעשה מסירת הגט לשליח בשעה שאמר הבעל הולך גט לאשתי מתפרשת כוונתו הפשוטה של המלים שהוציא מפיו כאילו אמר לו בפירוש הולך גט זה, ולא גט אחר; מה שאין כן כשמצוה לסופר ולעדים לכתוב ולחתום גט לאשתו, אף שלא הזכיר "הלוי" [או אף שלא הזכיר "מימי" בנדון האגרות משה], מפרשים כוונת דיבורו שרוצה בגט לגרש אשתו, ולא יותר.

ו וזהו מה שאמרו חז"ל בגמרא גיטין דף סה: ביוצא לקולר, והמפרש לים, והיוצא בשיירא, והמסוכן, ואמר כתבו גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו, אף שלא צוה על חתימה ונתינה. דשם הטעם הוא דירדו חז"ל לסוף דעת בני אדם וידעו שכל איש שמצוה כן במצב כזה כוונתו גם על חתימה ונתינה, אלא מחמת שנתבלבל ונפחד לא הביע והוציא ציווי בשלימות כמו שכתוב ברש"י שם בד"ה יכתבו ויתנו, והרמב"ם בהלכות גירושין פ"ב הי"ב, שכתב: "שהדבר ידוע שלא נתכוון זה אלא לכתוב וליתן לה". והיינו, שבדיבורו הקצר של "יכתוב" כלל גם מינוי של "יחתמו" ו"יתנו", כי במצב כזה מתפרשת כוונה הפשוטה של המלים שהוציא מפיו לכלול מינוי גם על זה. וכן כתב הריטב"א בחידושו למשנה שם: "דכתבו במקום זה ככתבו ותנו". וזוהי גם כוונת חז"ל במשנה שם דף סו. "הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה", ופירש רש"י "הואיל ולא אמר תנו". והיינו, דבמצב רגיל מתפרשת כוונתו של המלים שהוציא מפיו שממנה רק על כתיבה, ולא יותר.

תשובה

ב"ה. כ' טבת תשע"ג.
לכבוד הגאון רבי שלמה בן ציון הערבסט שליט"א
ראב"ד בית דין צדק דאמריקא - עין משה.

שלום רב,

הנידון: ג"פ יעקב (...)

מכתבכם קיבלנו. קבעתם בו שם האשה "פיגא דמתקריא פיגי בת מנחם נחום הלוי דמתקרי נחום הלוי ודמתקרי נחום".

כתבתם הנימוק על כך שיש להוסיף ולכתוב "דמתקרי נחום הלוי" מאחר שהרבה אנשים קוראים לו "נחום הלוי" וכוונתם כי רוצים להבדילו משאר אנשים שנקראים "נחום" ויש גם אנשים שקוראים לו 'נחום' בלבד לכן לדעתכם יש לכתוב גם 'מנחם נחום הלוי' כי זהו עיקר שמו וכן עולה לתורה, וכן יש לכתוב 'נחום הלוי' כי נקרא כן בפי רבים, ועוד יש להוסיף ולכתוב 'נחום' בלבד כי כן נקרא ג"כ בפי רבים.

אך ליבי בל עמדי בענין זה, דאטו אם היו קוראים לאיש בשמו ושם משפחתו למשל "נחום טווערסקי" כדי להבדילו משאר אנשים הנקראים נחום, היינו כותבים שם זה בגט? וכן אם היו קוראים לו בשמו ושם אביו "נחום פישל'ס" היינו כותבים כן בגט?

עוד ניכרת תמיהה בכתובה כזו כשנכתב "הלוי" פעמיים, על השם הראשון ועל השם השני ואילו על השם השלישי לא נכתב. האם מפני כך אין לחשוש שיאמרו כי גם 'הלוי' הראשון נכתב מפני שנקרא כן וכי זהו כינויו ובאמת אינו לוי, ויש חשש שמא יאמרו שאין זה המגרש כדברי הב"ש ס"ק י"ד. כל זאת מלבד מה שלא מצאנו ולא ראינו מעולם שנכתב כך בגט. ושאלנו כן מפי ותיקי וגדולי הדיינים ולא זכרו כזאת.

ובאמת האופן הנדון לפנינו הוא נדיר ויש לדון בזה בכובד ראש ולהאריך בעומק דברי הפוסקים בסוגיא זו שתמציתה כדלהלן;

ברמ"א ס' קכ"ט ס"ד הביא דברי הפוסקים לחלק בין 'המכונה' שיש להקדים לו תיבת הכהן ולכתבו אצל שם העיקר ובין 'דמתקרי' דכותבין 'הכהן' או 'הלוי' בסוף כל השמות. ובב"ש סק"ד ביאר טעם החילוק וכן בט"ז שם סק"ח ובג"פ סקל"ז. וכ"כ בסדה"ג למהרמ"ר סעיף כ"ד ועי' בברכה"מ שם. וכ"כ באה"ש כלל א ובערוה"ש. אכן בפ"ת על סדה"ג הביא דברי גט מקושר [צינץ] ותשו' מים חיים דגם בדמתקרי יש להקדים תיבת הכהן לשם העיקר שעולין בו לתורה והפ"ת עצמו ס"ל דכ"ה ד' הרמ"א א"ב"ש והסדר מהר"ם ולא חלקו בזה.

ובכוונת החילוק בין 'המכונה' לדמתקרי' האריכו האחרונים יעויין בתשו' בית אפרים אהע"ז תנינא סימן ל"ד שציידד לכמה צדדים. עוד מצאתי בספר מכתב מאליהו שער ד' סימן כ"ב בסופו שכתב בטעם החילוק, דבהמכונה שייך לומר שאינו כהן ובדמתקרי כיון דנקרא כהן ודאי שהוא כהן. ומכל זה יש ללמוד הרבה לנדון דידן.

והנה יש הרבה בתי דינים הנוהגים כדעת הפ"ת וחבל הפוסקים שהביא דאף בדמתקרי מקדימים 'הכהן' לשם העיקר וכן אנו נוהגים בדרך כלל אך ישנם הרבה בתי דינים הנוהגים כעיקר דברי הרמ"א וכותבים הכהן או הלוי בסוף השמות לאחר כתיבת כל ה'דמתקרי'. ועייין בשו"ת מנח"י ח"ח סימן קל"ד שכתב דכן נהגו בבית דין ירושלים והביא כן מדברי תשו' אמרי יושר שכן היה המנהג בגאליציען.

היוצא מדברינו; בנדון שלפננו לכאורה אפשר לכתוב בב' אופנים.

א. אם המסקנה היא כי באופן זה יש לכתוב 'הלוי' בשם העיקר יש לכתוב "מנחם נחום הלוי דמתקרי נחום" זאת לאחר ההנחה שהכינוי נחום הלוי הוא כקריאת שם משפחה.

ב. אם המסקנה היא כי יש להזכיר את הכינוי 'נחום הלוי' יש לכתוב "מנחם נחום דמתקרי נחום הלוי".

ומאחר דתליא בפלוגתת הפוסקים אם לכתוב בשם ראשון או בשם אחרון. ויש בתי דינים הנוהגים לכתוב בתחילה ויש הנוהגים לכתוב בסוף כנ"ל, א"כ לכאורה אין קפיידא אם כותבים כך או כך.

אך מכל מקום בנדון דידן לכאו' יותר נכון לכתוב הלוי לבסוף [מנחם נחום דמתקרי נחום הלוי] שבזה נכללים כל כינויי איש זה. א. מנחם נחום הלוי, שכך עולה לתורה. ב. נחום בלבד. ג. נחום הלוי.

התייעצתי עם הרבה דיינים מובהקים ותיקים והסכימו לגמרי עמדי.

אני ממתין לתשובת כת"ר שליט"א כדי שאוכל לעשות הגט בהקדם האפשרי והשי"ת יצילנו משגיאות.

בכל הכבוד הראוי למעכת"ר
ביקרא דאורייתא ובידידות נאמנה
מנחם הגר

ב"ה. כ"א טבת תשע"ג
לכבוד הגאון מוה"ר מנחם הגר שליט"א

שלום וברכה

הנדון: ג"פ יעקב...

מכתבכם מתאריך כ' טבת ש.ז. נתקבל לנכון. והנני בתשובה אף לדעתינו היה נראה לכתוב פעמיים הלוי, אחד ליוחסין ואחד לקריאה, אבל אחר עיון בדבריכם ואחרי התייעצות עם דיינים, הנני מסכים להחלטתכם לכתוב השמות כזה: "פיגא דמתקרי פיגי בת מנחם נחום דמתקרי נחום הלוי", והשי"ת יצילנו משגיאות.

בכבוד רב וביקרא דאורייתא
שלמה בן ציון הרבסט ראב"ד

סיכומי הלכות

הרב משה לאנגער

ראש מערכת אוצר הפוסקים

הרי את מותרת לכל אדם

צריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם¹. יש אומרים שדינו כטופס כיון שאינו אלא לשופרא דשטרא דהא כבר כתב להתנסבא לכל גבר. ויש אומרים שהוא כתורף, ואם לא כתבו אפילו אם נישאת תצא². ויש אומרים שבמקום עיגון שאי אפשר להשיג גט אחר, כשר³. ויש אומרים דאין פסול אלא אם לא כתבו הלשון כלל. אבל אם כתבו הרי את מותרת לכל אדם וגם 'להתנסבא', ואחר כך אירע פסול בלשון הרי את מותרת לכל אדם, אפשר ליתן הגט⁴.

לכתחלה יש להזהר לכתוב לשון זה בשטה אחת, אבל אם כבר נכתב הגט בשתי שורות, כשר לתנו. וכן הקורא יקרא הלשון לכתחלה בלי הפסק⁵.

אם נכתב 'מתרת' בלי וי"ו יש אומרים שאפשר שפסול אפילו בדיעבד דמשמע שהיא מתרת לאדם אחר⁶. ויש אומרים שאם כבר נתגרשה, יכולה להינשא לכתחלה בלי גט אחר⁷.

אם לא נכתב מילת 'מותרת', ונמצא שכתוב רק הרי את לכל אדם, כשר⁸. אם לא נכתב מילת 'את' כשר⁹. אם לא נכתב מילת אדם, יש לומר דכשר¹⁰.

1. השו"ע (סימן קכו סעיף מא) כתב 'צריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם'. אך הרמ"א כתב (שם סעיף א) 'מה שמוסיפין בתורף הרי את מותרת לכל אדם או שאר מלות, אינן צריכין ואינן רק כפל דברים שנוהגין לכתחלה'. ויש להציע בקצרה מקור הדברים: הנה במשנה (גיטין דף פה ע"ב) תנן 'גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם'. משמע שהוא מתורף הגט. וכן כתב הרמב"ן (גיטין דף פה ע"ב) 'וצריך למיכתב והרי את מותרת לכל אדם, ואף על פי שכתב למהך להתנסבא לכל גבר דתצבין, דאי לא כתב לה הכי לא התירה אלא לינשא אבל בזנות לא התירה, וחוף מזנותין פסול. וי"א שאינו צריך ותולין עצמן בהא דתנו... ואין זו ראייה... אבל המגרש את אשתו כל שאפשר לטעון טוענין בה שמא שייך בגט... וסוגיין בעלמא דכותבין בגיטין הרי את מותרת לכל אדם כדאמרין (דף כו, א) וצריך להניח אף מקום הרי את מותרת לכל אדם. ואיתמר בפירוקין... מ"מ למה כותבין למהך להתנסבא כלל... ועוד דלשון מותרת לכל אדם משמע שתיא פנויה ומותרת לכל לא שתנשא לאחר ותאסר לכולם ולהוציא מערעור זה כותבין שניהם. וכן כתב הרשב"א (גיטין שם) שכך היו רגילין לכתוב. אמנם יש הרבה ראשונים שלא כתבו לשון זה בנוסח גיטין שלהם. הלא המה רש"י (שם ד"ה דמשמע) רי"ף (דף מה ע"ב) כפי שכתבו הרשב"א (שם) הרמב"ן (שם) והר"ן, (אך בגירסא שלפנינו ברי"ף הוא כן כתוב). וכן כתב בעל העיטור (ח"א דף כז ע"ד). וכן מבואר מתוס' (דף כו ע"א) שכתב 'בכל דוכתי משמע שכותבין לשון זה (הרי את מותרת לכל אדם) בגט ובפי' בתרא (דף פה) נמי תניא גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם, והנהיג ר"ת לכתוב לשון זה בגט, אבל בטופסי גיטין לא היה כתוב. ומ"מ אין להוציא לעז על גיטין הראשונים שהרי מאריכין

לכתוב כמה לשונות בגט דחשיב כמו הרי את מותרת לכל אדם". וכן כתב המרדכי (סימן שנז). והבית יוסף (סימן קכו) הביא שכן הוא בהגהות מ"י בשם ספר התרומה והסמ"ג, וגם הטור לא הזכירו. ולפי שיטה זו הא דתנו שהרי את מותרת לכל אדם הוא גופו של גט, היינו כמו שכתב בשו"ת רמ"א (ריש סימן קכח) דאין הלשון מעכב אלא שהענין הוא שמעכב. והרי הענין שהיא מותרת לכל כתוב בלשון ארמי, להתנסבא לכל גבר וכו'. (עיין עוד בתשובת רמ"א מסימן קכו עד סימן קל בענין זה).

2. ברמב"ן (שם) כתב "קרוב אני לומר שאם נישאת תצא שזהו גופו של גט". והובא דבריו בית שמואל (סימן קכו ס"ק לו).

3. בגט פשוט (ס"ק צו) כתב שאפשר לסמוך על רוב הפוסקים דהרי את מותרת אינו מעכב. ובפרט דבטופסי גיטין הראשונים לא היה כתוב נוסח זה (עיין הערה לעיל). ועוד שיש ספק ספיקא, דבאמר לה חוף מזנותין הוא בעיא דלא איפשטא אי חשוב שיו, ואם כן יש לומר ספק אם חוף מזנותין הוי שיו, או לא, ואת"ל דהוי שיו דילמא היינו דוקא באומר לה בפירוש חוף מזנותין אבל באומר להתנסבא לא שייך זנות והוי ס"ס המתהפך. וכן אם כתב הרי את מותרת ולא כתב למהך להתנסבא, ונתגרשה כבר בגט זה והוא מקום עיגון דא"א להשיג גט אחר, יש להתיר, דהרי את מותרת לכל אדם כולל זנות ונישואין לשיטת רוב הפוסקים. ויש לדון שאפשר להוסיף עוד ספיקות לזה, לפי מה שכתב הנודע ביהודה (סימן פה) והובא בקצרה בפתחי תשובה (ס"ק מד), ספק אם הבעל כיון לומר חוף מזנותין. ועוד (צד) לפי מה שכתב הנו"ב שם שאין פסול מחמת חסרון הרי את מותרת אלא אם הבעל כתב הגט או שציווה לסופר האין לכתוב הגט ובא הבעל לבא ולערער. והנו"ב עשה מזה ספק ספיקא אחרת מחמת זה. וכתב דאף לפי הפוסקים שבמקום חזקת איסור לא אמרינן ספק ספיקא, וכן פסק הש"ך בכללי ספק ספיקא (יו"ד סימן קי סעיף טו), עדיין יש להקל. והנה והט"ד (שם ס"ק לא) הביא בקצרה מקורות הנ"ל ומסיק "על כן עכ"פ הוה ספק גירושין באם לא כתב הרי את מותרת ופסול אפילו בדיעבד". אמנם אין הכרח שלא יסכים להכרעת הגט פשוט במקום עיגון.

4. נודע ביהודה (סימן פה הובא בפתחי תשובה ס"ק מד), דכיון שנכתב שני הלשונות, אין חוששים שכיוון הבעל להתירה לנישואין ולא לזנות, וממילא גם זנות נכלל בלשון להתנסבא, ושוב לא נחשב הרי את מותרת מן התורף. וכל שכן אם גם אחר הקלקול שאירע בנוסח הרי את מותרת, הוא עדיין ניכר לרוב, וגם תינוק קוראו נכון שיש לסמוך להקל.

5. על פי הרמ"א ובית שמואל שם. וביאר הבית שמואל על פי הלבוש הסיבה שיהא על שורה אחת הוא כדי שיהא נקרא בבת אחת ולא יפסוק, דאם יפסוק יש לומר השומע סבר דלא התירה לכל אדם. ומטעם זה יקרא הכל בבת אחת.

6. בית שמואל (סימן קכו ס"ק לו) בשם הלבוש (סעיף כח). וכן בט"ז (ס"ק לב), דלפי השיטות שאם לא כתב הרי את מותרת לכל אדם פסול אפילו בדיעבד, הוא הדין בזה.

7. פרי חדש (ס"ק סא), וכן משמע מביאור הגר"א ס"ק נב, שעל עצם הדין שכתב השו"ע שיש לכתוב עם וי"ו כתב, לא נראה שהרי הת"ו בדגש ובגמרא כתב לסימן הנקודה.

8. נודע ביהודה (שם), הובא בפתחי תשובה (שם). והנה בהמשך התיר הנודע ביהודה בצירוף שהיו תינוקות שקראוהו נכון. אבל יש לומר דהיינו רק משום שהיה טעות באות ת"ו והיה אפשר לקרותו מותרת שהוא לשון כתובה, ולכן היה צריך לצירוף הנ"ל. אבל אם לא היה כתוב כלל או שאין לו שום משמעות לא היה צריך לזה, וצ"ע. ומשמע מהנו"ב, שהוא מהדין אם נפל בו טעות עד שאין בו משמעות, כי דן באופן שהיה טעות במילת מותרת. אמנם צריך לעיין בזה לפי מה שהביא הפתחי תשובה (סימן קכה סוף ס"ק כח) משו"ת פרי תבואה כשהיה פסול במילת 'גבר' וגם במילת 'אדם', דאף כשלא היו כתובים כלל אינו מעכב המשמעות, מכל מקום יש לפקפק לפי מה שכתב תוספות במגילה (דף ט ע"א ד"ה בשלמא), דדבר שנכתב שלא כהוגן גרע טפי מאילו לא נכתב כלל.

9. תפארת ישראל הובא בפתחי תשובה שם, דלא בעינן מוכח מתוכו אלא לפי רבי מאיר כדכתב הבית שמואל סימן קל ס"ק ד, עיין שם.

10. על פי שו"ת עבודת הגרשוני (סימן מ, מצוין ברעק"א על השו"ע ס' קכו סעיף א, ובפתחי תשובה, שם), דאף לפי הרמב"ן שהרי את מותרת הוא מהתורף, מ"מ מלת אדם אינו מן התורף דאפשר לומר שאם לא נכתב תיבת אדם כלל הגט כשר. דטעם הרמב"ן הוא שבמילת להתנסבא עדיין לא יודעים שמתירה אף לזנות, א"כ אף אם כתב רק 'מותרת לכל' משמע שהוא מתירה לזנות. אמנם עיין בפתחי תשובה (סימן קכה ס"ק כח) בשם פרי תבואה.

מכון אוצר הפוסקים תורה מציון 3 - אביתר הכהן 8 ירושלים

טל: 072-25874770 • פקס: 072-5370574-2 • דוא"ל: gitin@otzar-haposkim.org
 הרב מנחם הגר נשיא • הרב יהושע ריינמן יו"ר ההנהלה • הרב משה לאנגער ראש המערכת